

POTOPA

Napsal: HENRYK SIERKIEWICZ Velký historický román.

Chvilími byl si toho vědom, že dívka vedle něho sedící miluje více než celý svět, ale hned se ho zase zmocňovala nenávisť, že by ji byl usmrtil, ale zároveň i sebe.

Život stal se mu zcela přirozené příliš obtížným. Cítil, co cítí asi divoké zvíře, když je polapeno v síť, z které se nemůže vyprostiti.

Neklidná a posoupná nálada hostiny dráždila ho do nevyšší míry. Byla mu nesnesitelnou.

Nálada hodovníků stále více se kazila. Účastníkům hostiny se zdálo, že hodojí pod olověnou střelou, která se o jejich hlavy opírá.

Z nenadání přišel nový host do síně. Kníže, užzev ho zvolal:

— Toť pan Suchanec od bratra Bohuslava. Dozajista s listy?

Příhezoj hluboce se uklonil.

— Tak jest, jasně osvícený kníže. Jedu přímo z Podlesí.

— Podojte mi listy a sedněte za stolem. Vzácní pánové odpustí, že přečtení neodložím, ač při hostině sedíme, neboť může se jednati o noviny, kteréž bych třeba rád s vámi sdělil. Pane maršálku, prosím, pamatujte na milého hosta.

To řka vzal kníže z rukou pana Suchanec svazek listů a počal kvapně drtiť počet prvního listu.

Přítomní zvědavě na něho upřeli zraky, snažíce se z výrazu tváře uhadnouti obsah dopisu. První list však patrně nic dobrého nezvěstoval, neboť tvář knížete rudla a oči zasvítily divokým hněvem.

— Pánové bratři! řekl hetman. Kníže Bohuslav sděluje se mnou, že ti, kdož raději odbor sosoňovali, než aby pod Vilno na nepřítel šli, nyní majetky je pustobí na Podlesí. Snadnější je to s ženami po polích bojovat! Státní rytíři! . . . žádná řeč. Odměna je nemine!

Potom vzal druhý list, ale sotva přečetl první větu, rozjasnila se jeho tvář úsměvem triumfu a radostí.

— Vojvodství Sieradské poddaseledující Velkopolsku, přijalo proktorát Karla Gustava.

A po chvíli pokračoval:

— Nuže, poslední zprávy. Pánové vzácní! Jan Kazimír poražen byl pod Vidavou a pod Žarnovem! Vojsko od něho odstupuje. On sám ke Krakovu odvá. Švédové jdou za ním. Píse mi bratr, že i Krakov padnouci musí.

— Též se, vzácní pánové! děl divným hlasem pan Szczeniecki.

— Ano! též se! opakoval hetman, nedbaje tonu, jakým se Szczeniecki ozval.

Rádost sálala z celé postavy knížete, tvář všecika mu omládlá, oči nabyly lesku. Chvilíci se rukou roztrhl počet listu posledního, a záře všecek vykřiknul:

— Varšava dobytá! . . . At žije Karel Gustav!

Tu teprve poznal, že dojem, jaký ony zprávy vyvolaly u přítomných, jest zcela jiný, než ten, jež on sám doznával. Všichni seděli v hlubokém mlčení, pohližejece nepevným zrakem před sebe. . . . Někteří sraťili oběi, jiní si tvář zakrývali rukama. Ani hetmanovi dvořané, ač to byli lidé slabého ducha, nemohli následovati knížete v radosti při zprávě, že Krakov padnouci musí, že Varšava byla dobytá, a že vojvodstva jedno po druhém od pravého pána odstupuji a nepřítel se poddává. Bylo coš přišerného v tom uspokojení, jimž čelny všecika poloviny vojak celé Republiky oznamoval její porážky. Kníže spozoroval, že je třeba dojem ten nějak zmírniti.

— Vzácní pánové — řekl — prvý bych s vámi plakal, kdyby šlo o škodu Republiky, ale zde Republika škodu neutrpí, toliko pána změní. Misto nešťastného Jana Kazimíra bude mít bojovníka velkého a šťastného. Vidim již všecky vojny skončené, vidim nepřítel na hlavu poražen.

— Pravdu má vaše knížečí milost! odpověděl Szczeniecki. — Zrovna navlas říkali to také Radziejovski a Opaliński pod Ujětem. Též se, vzácní pánové! Na žibeniici s Janem Kazimírem!

To řka odštřelil pan Szczeniecki s rachotem křesla, vstal a vyděl se dvoranu.

— Vina nejlepš, jaká ve sklepiech máme! vykřiknul kníže.

Pan maršálek odběhl, aby splnil daný rozkaz. Ve dvořaně vřelo jako v úlu. Když první dojem minul, počala šlechta rozprávěti o zprávách, jež došli. Vypytávali se pana Suchanec na podrobné zprávy z Podlesí a ze sousedního Mazovicka, jež Švédové už také zabrali.

Po chvíli přivalely byly do dvoranu velké sudy a vráženy do nich pýpy. Humor zase zvolna oživoval.

Stále častěji se ozývaly hlasy: „Stalo se, už není pomoci!“ — „Snad bude lépe.“ — „Třeba shodnouti se s osudem!“ — „Kníže nám nedá ublížit!“ — „Lépe nám než jiným!“ — „At žije Januš Radziwill, náš vojvoda, hetman a kníže!“

— Velký kníže litevský! zvolal opět pan Jurzye.

— Ale nyní mu již neodpovědění ani mlčením, ani smúchem, ale množstvi ochraptlých hrdel zvolalo zároveň:

— Přesu si toho! Ze srdce i z duše přeju! At žije! At panuje! Magnát vstal s tváří jako purpur.

— Děkuji vám, pánové bratři! řekl vážně.

Ve dvořaně bylo dusno jako v lázni od světél i od výdechů besedujících lidí.

Panna Alexandra nachýlila se přes Kmitice k mečníku rosenšskému.

— Je mi nevolno, řekla — pojďme odtud.

V tváři byla velmi bledá, na čele stály jí krupěje potu.

Leč mečník rosenšský vrhl nepokojný pohled na hetmana v obavě, jestli mu opuštění síně hodovní nebude vykládáno ve zlé. V poli byl to odvážný voják, ale z celé duše se bál Radziwilla.

Na dovršení zla řekl hetman v té chvíli:

— Je můj nepřítel, kdo dnes pítí nebude všecky přípitky. Jsem dnes vesel.

— Slyšela jsi? řekl mečník.

— Strýče, nemohu zde setrvat! řekla Olenka prosebným hlasem.

— Odejdi tedy sama — odpověděl mečník.

Panna Alexandra vstala, odcházela opatrně, aby odoch její nezbudil pozornost, a nemohoucí slabostí jíti, podpírala se o opeřadla křesla.

Náhle objalo ji silné rytířské rámě a zadrželo ji už omdlévající.

— Já vás, vzácná panno, doprovodím! řekl pan Ondřej.

A aniž se ptal o dovození, objal ji v pasu, jako by železnou obručí. Tižila ho čím dále tím více, a prve než ke dveřím došli, klesla mu bez vlády na rameno.

Vzal ji do náručí tak zlehka jako dítě a vynesl ji ze dvoranu.

XI.

Téhož večera po skončené hostině namáhal se pan Ondřej, aby mohl promluvit s knížetem, ale bylo mu řečeno, že je kníže zaujat tajemnou rozmluvou s panem Suchanecem.

Přišel tedy druhého dne z rána a haed byl ku knížeti připuštěn. — Vaše knížečí milosti, řekl — přišel jsem s prosbou.

— Co chceš, abych pro tebe učinil?

— Nemohu zde déle žiti. Každý den zvětšuje mé utrpení. Není tu niého pro mne v Kejdanech. Račič mne vaše knížečí milost obmysliti nějakou funkei, račič mne vyslati, kam jí libo. Slyšel jsem, že pluky se mají na Žoltarenku vypraviti. Půjdu s nimi.

— Rád by Žoltarenko se s námi střetl, ale nemůže snadno, neboť je tu protekce švédská, a my také na něho bez Švédů nemůžeme. . . . Hrabě Magnusa volice zvolna se posunuje, a je známo, proč. Proto, že mi nedávňuje. A je ti tak zle po našem boku v Kejdanech?

— Vaše knížečí milost je ke mně laskava, a přece mi je tak zle, že to ani říci nedovedu. Abych pravdu řekl, myslil jsem, že vše zela jinak půjde. Myslal jsem, že se budeme bit, že budeme v ohni a v dýmu na sedle ve dne v noci. K tomu mne bych stvořil. Ale zde platí: sed, poslouchej rozpravy a disputy, zahánvej v nečinnosti, a nebo pořádej hony na své lidi m.

— Tedy ji nechceš? — Nechej! Ani já ji, ani ona mne. Byť i se duše ve mně třátila, o nic jí prosit nebudu. Čhtěl bych bý od ní jen co nejdále, abych na vše zapomněl, dokud rozumu nepozbudu. Zde není niého na práci, a nečinnost je ze všeho nejhorší, neboť trávi člověka jako choroba. Račič si, vaše knížečí milost, připomenout, jak jí bylo těžko, dokud dobré noviny nedošly. Tak mi jest a také bude, Co mám činit? Za hlavu se chopit, a by jí trpké myšlenky nerozervaly, a sedět? Co tu vysedím? Bůh ví, jaká tu jsou časy. Bůh ví, jaká to je vojna, které rozuměti nemohu, ani rozumem svým obsáhnuti, a z toho mi je právě úzko. Hle, jako že mi je Bůh milý — jestli mi vaše knížečí milost úkol jinde nepřikáže, snad uteku, lid seberu a budu bit . . .

— Koho? zeptal se kníže. — Koho? Půjdu pod Vilno a budu šhubat, jako jsem Chovaňského šhubal. Račič mne vaše knížečí milosti propustiti i s mou korouhvi, a vojna se začne. — Tvé korouhve je mi zde třeba proti vnitřnímu nepříteli.

— Je to bolest, jsou to muka, hlídati Kejdany anebo honit Volodyjovského, kterého bych raději měl vedle sebe jako soudruha. — Mám pro tebe úkol — řekl kníže. Pod Vilno tě nepustím, ani praporu ti nedám. A jestli proti vůli mé jednatí budeš a sebrav lid odejdeš, věz, že již tím jsi mi přestal sloužit. — Ale otčině posloužím. — Ten otčině slouží, kdo slouží mně. Juž jsem tě o tom přesvědčil. Připomeň si také, že jsi mi přísahal. A konečně půjdeš-li bojovat na svou pěst jako dobrovolník, vyšel jsi z pod mé inkvizice, a pak tě čekaji soudy a ortele. — Ve vlastním prospěchu to učiniti nesmíš. — Ach, což nyní soudy platí. — Za Kovnem nic, ale zde, kde je ještě kraj klidný, nepřestaly ještě působiti. Snad se nemusíš dostavit, ale ortele budou vysloeny a budou tě tižiti až do pokojných časů, kdy tě konečně přece postihnou. Koho odsoudí, tomu rozsudek i za deset let připomenou, a šlechta laudanská se již postará, aby ti jí připomenuli. — Abych pravdu vaší knížečí milosti pověděl, poddám se pokutě, bude-li mi přisouzena. Druhdy jsem byl hotov s celou Republikou vésti vojnu a ortelů jejich tak málo dbáti jako nebožtík pan Lašy, kterýž si jejími rozsudky boty podláti dal . . . Ale teď mám ránu na svědomí. Člověk boji se zahlednouti dál, a dusivý neklid tolik tmi . . .

— Také jsi malicherný? Ale co na to? Rčkl jsem ti, že mám pro tebe funkei, chceš-li jeti odtud, a to funkei velmi vzácnou. Ganehoff mi o ní říká a prosí den co den. Myslal jsem, že mu jí už svědím . . . Avšak nemůže to být, neboť k tomu je třeba někoho vznešeného, s jménem nevšedním, nikoli cizím, ale polským, jež samo by už bylo svědecktvin, že mne všichni neopustili, že jsou ještě mocii občané, kteří při mně stojí. Ty se mi k tomu hodíš, a to právě proto, že raději vymaháš, aby se lidé tobě klaněli, než abys ty jim se klaněl. — Ož jde, vaše knížečí milosti? — Je třeba vydati se na dalekou cestu. — Jsem připraven. — A na svůj náklad, neboť u smne je o peníze nouze. Mnoho zabral nepřítel, mnoho pustobí

sto na nepřítel. Nemohu tu vydržeti, zcela prostě — nemohu. — Volím stokrát raději smrt, jako že mi je Bůh milý.

— Už vim, odkud tvá desperace pramení. Láaska je to a nie víc. Až sestárneš, budeš se tím mukám smát. Viděl jsem to večera, že se na sebe s dívkou mrzíte, a že jste proti sobě stále popuzenější.

— Nic mi na ni nezáleži, ani jí na mně. Co bylo — to je skončeno. — Večera se roznemohla. — Tak jest. — Kníže chvilku mlčel. — Radil jsem ti již a ještě jednou radim — řekl hetman — jde-li ti o ni, vezmi si ji, ač chce nebo ne. Poručim, aby vás oddali. Bude trochu křiku a pláče . . . Ale to není nic. Po svaťbě si jí vezmeš do svého bytu — a pak dne následujícího již sotva bude plakat. — Prosím vaší knížečí milost o nějakou funkei vojenskou, nikoli o sňatek! — odpověděl Kmitie drsně. — Tedy ji nechceš? — Nechej! Ani já ji, ani ona mne. Byť i se duše ve mně třátila, o nic jí prosit nebudu. Čhtěl bych bý od ní jen co nejdále, abych na vše zapomněl, dokud rozumu nepozbudu. Zde není niého na práci, a nečinnost je ze všeho nejhorší, neboť trávi člověka jako choroba. Račič si, vaše knížečí milost, připomenout, jak jí bylo těžko, dokud dobré noviny nedošly. Tak mi jest a také bude, Co mám činit? Za hlavu se chopit, a by jí trpké myšlenky nerozervaly, a sedět? Co tu vysedím? Bůh ví, jaká tu jsou časy. Bůh ví, jaká to je vojna, které rozuměti nemohu, ani rozumem svým obsáhnuti, a z toho mi je právě úzko. Hle, jako že mi je Bůh milý — jestli mi vaše knížečí milost úkol jinde nepřikáže, snad uteku, lid seberu a budu bit . . .

— Koho? zeptal se kníže. — Koho? Půjdu pod Vilno a budu šhubat, jako jsem Chovaňského šhubal. Račič mne vaše knížečí milosti propustiti i s mou korouhvi, a vojna se začne. — Tvé korouhve je mi zde třeba proti vnitřnímu nepříteli.

— Je to bolest, jsou to muka, hlídati Kejdany anebo honit Volodyjovského, kterého bych raději měl vedle sebe jako soudruha. — Mám pro tebe úkol — řekl kníže. Pod Vilno tě nepustím, ani praporu ti nedám. A jestli proti vůli mé jednatí budeš a sebrav lid odejdeš, věz, že již tím jsi mi přestal sloužit. — Ale otčině posloužím. — Ten otčině slouží, kdo slouží mně. Juž jsem tě o tom přesvědčil. Připomeň si také, že jsi mi přísahal. A konečně půjdeš-li bojovat na svou pěst jako dobrovolník, vyšel jsi z pod mé inkvizice, a pak tě čekaji soudy a ortele. — Ve vlastním prospěchu to učiniti nesmíš. — Ach, což nyní soudy platí. — Za Kovnem nic, ale zde, kde je ještě kraj klidný, nepřestaly ještě působiti. Snad se nemusíš dostavit, ale ortele budou vysloeny a budou tě tižiti až do pokojných časů, kdy tě konečně přece postihnou. Koho odsoudí, tomu rozsudek i za deset let připomenou, a šlechta laudanská se již postará, aby ti jí připomenuli. — Abych pravdu vaší knížečí milosti pověděl, poddám se pokutě, bude-li mi přisouzena. Druhdy jsem byl hotov s celou Republikou vésti vojnu a ortelů jejich tak málo dbáti jako nebožtík pan Lašy, kterýž si jejími rozsudky boty podláti dal . . . Ale teď mám ránu na svědomí. Člověk boji se zahlednouti dál, a dusivý neklid tolik tmi . . .

— Také jsi malicherný? Ale co na to? Rčkl jsem ti, že mám pro tebe funkei, chceš-li jeti odtud, a to funkei velmi vzácnou. Ganehoff mi o ní říká a prosí den co den. Myslal jsem, že mu jí už svědím . . . Avšak nemůže to být, neboť k tomu je třeba někoho vznešeného, s jménem nevšedním, nikoli cizím, ale polským, jež samo by už bylo svědecktvin, že mne všichni neopustili, že jsou ještě mocii občané, kteří při mně stojí. Ty se mi k tomu hodíš, a to právě proto, že raději vymaháš, aby se lidé tobě klaněli, než abys ty jim se klaněl. — Ož jde, vaše knížečí milosti? — Je třeba vydati se na dalekou cestu. — Jsem připraven. — A na svůj náklad, neboť u smne je o peníze nouze. Mnoho zabral nepřítel, mnoho pustobí

— Koho? zeptal se kníže. — Koho? Půjdu pod Vilno a budu šhubat, jako jsem Chovaňského šhubal. Račič mne vaše knížečí milosti propustiti i s mou korouhvi, a vojna se začne. — Tvé korouhve je mi zde třeba proti vnitřnímu nepříteli.

— Je to bolest, jsou to muka, hlídati Kejdany anebo honit Volodyjovského, kterého bych raději měl vedle sebe jako soudruha. — Mám pro tebe úkol — řekl kníže. Pod Vilno tě nepustím, ani praporu ti nedám. A jestli proti vůli mé jednatí budeš a sebrav lid odejdeš, věz, že již tím jsi mi přestal sloužit. — Ale otčině posloužím. — Ten otčině slouží, kdo slouží mně. Juž jsem tě o tom přesvědčil. Připomeň si také, že jsi mi přísahal. A konečně půjdeš-li bojovat na svou pěst jako dobrovolník, vyšel jsi z pod mé inkvizice, a pak tě čekaji soudy a ortele. — Ve vlastním prospěchu to učiniti nesmíš. — Ach, což nyní soudy platí. — Za Kovnem nic, ale zde, kde je ještě kraj klidný, nepřestaly ještě působiti. Snad se nemusíš dostavit, ale ortele budou vysloeny a budou tě tižiti až do pokojných časů, kdy tě konečně přece postihnou. Koho odsoudí, tomu rozsudek i za deset let připomenou, a šlechta laudanská se již postará, aby ti jí připomenuli. — Abych pravdu vaší knížečí milosti pověděl, poddám se pokutě, bude-li mi přisouzena. Druhdy jsem byl hotov s celou Republikou vésti vojnu a ortelů jejich tak málo dbáti jako nebožtík pan Lašy, kterýž si jejími rozsudky boty podláti dal . . . Ale teď mám ránu na svědomí. Člověk boji se zahlednouti dál, a dusivý neklid tolik tmi . . .

— Také jsi malicherný? Ale co na to? Rčkl jsem ti, že mám pro tebe funkei, chceš-li jeti odtud, a to funkei velmi vzácnou. Ganehoff mi o ní říká a prosí den co den. Myslal jsem, že mu jí už svědím . . . Avšak nemůže to být, neboť k tomu je třeba někoho vznešeného, s jménem nevšedním, nikoli cizím, ale polským, jež samo by už bylo svědecktvin, že mne všichni neopustili, že jsou ještě mocii občané, kteří při mně stojí. Ty se mi k tomu hodíš, a to právě proto, že raději vymaháš, aby se lidé tobě klaněli, než abys ty jim se klaněl. — Ož jde, vaše knížečí milosti? — Je třeba vydati se na dalekou cestu. — Jsem připraven. — A na svůj náklad, neboť u smne je o peníze nouze. Mnoho zabral nepřítel, mnoho pustobí

— Koho? zeptal se kníže. — Koho? Půjdu pod Vilno a budu šhubat, jako jsem Chovaňského šhubal. Račič mne vaše knížečí milosti propustiti i s mou korouhvi, a vojna se začne. — Tvé korouhve je mi zde třeba proti vnitřnímu nepříteli.

— Je to bolest, jsou to muka, hlídati Kejdany anebo honit Volodyjovského, kterého bych raději měl vedle sebe jako soudruha. — Mám pro tebe úkol — řekl kníže. Pod Vilno tě nepustím, ani praporu ti nedám. A jestli proti vůli mé jednatí budeš a sebrav lid odejdeš, věz, že již tím jsi mi přestal sloužit. — Ale otčině posloužím. — Ten otčině slouží, kdo slouží mně. Juž jsem tě o tom přesvědčil. Připomeň si také, že jsi mi přísahal. A konečně půjdeš-li bojovat na svou pěst jako dobrovolník, vyšel jsi z pod mé inkvizice, a pak tě čekaji soudy a ortele. — Ve vlastním prospěchu to učiniti nesmíš. — Ach, což nyní soudy platí. — Za Kovnem nic, ale zde, kde je ještě kraj klidný, nepřestaly ještě působiti. Snad se nemusíš dostavit, ale ortele budou vysloeny a budou tě tižiti až do pokojných časů, kdy tě konečně přece postihnou. Koho odsoudí, tomu rozsudek i za deset let připomenou, a šlechta laudanská se již postará, aby ti jí připomenuli. — Abych pravdu vaší knížečí milosti pověděl, poddám se pokutě, bude-li mi přisouzena. Druhdy jsem byl hotov s celou Republikou vésti vojnu a ortelů jejich tak málo dbáti jako nebožtík pan Lašy, kterýž si jejími rozsudky boty podláti dal . . . Ale teď mám ránu na svědomí. Člověk boji se zahlednouti dál, a dusivý neklid tolik tmi . . .

— Také jsi malicherný? Ale co na to? Rčkl jsem ti, že mám pro tebe funkei, chceš-li jeti odtud, a to funkei velmi vzácnou. Ganehoff mi o ní říká a prosí den co den. Myslal jsem, že mu jí už svědím . . . Avšak nemůže to být, neboť k tomu je třeba někoho vznešeného, s jménem nevšedním, nikoli cizím, ale polským, jež samo by už bylo svědecktvin, že mne všichni neopustili, že jsou ještě mocii občané, kteří při mně stojí. Ty se mi k tomu hodíš, a to právě proto, že raději vymaháš, aby se lidé tobě klaněli, než abys ty jim se klaněl. — Ož jde, vaše knížečí milosti? — Je třeba vydati se na dalekou cestu. — Jsem připraven. — A na svůj náklad, neboť u smne je o peníze nouze. Mnoho zabral nepřítel, mnoho pustobí

— Koho? zeptal se kníže. — Koho? Půjdu pod Vilno a budu šhubat, jako jsem Chovaňského šhubal. Račič mne vaše knížečí milosti propustiti i s mou korouhvi, a vojna se začne. — Tvé korouhve je mi zde třeba proti vnitřnímu nepříteli.

— Je to bolest, jsou to muka, hlídati Kejdany anebo honit Volodyjovského, kterého bych raději měl vedle sebe jako soudruha. — Mám pro tebe úkol — řekl kníže. Pod Vilno tě nepustím, ani praporu ti nedám. A jestli proti vůli mé jednatí budeš a sebrav lid odejdeš, věz, že již tím jsi mi přestal sloužit. — Ale otčině posloužím. — Ten otčině slouží, kdo slouží mně. Juž jsem tě o tom přesvědčil. Připomeň si také, že jsi mi přísahal. A konečně půjdeš-li bojovat na svou pěst jako dobrovolník, vyšel jsi z pod mé inkvizice, a pak tě čekaji soudy a ortele. — Ve vlastním prospěchu to učiniti nesmíš. — Ach, což nyní soudy platí. — Za Kovnem nic, ale zde, kde je ještě kraj klidný, nepřestaly ještě působiti. Snad se nemusíš dostavit, ale ortele budou vysloeny a budou tě tižiti až do pokojných časů, kdy tě konečně přece postihnou. Koho odsoudí, tomu rozsudek i za deset let připomenou, a šlechta laudanská se již postará, aby ti jí připomenuli. — Abych pravdu vaší knížečí milosti pověděl, poddám se pokutě, bude-li mi přisouzena. Druhdy jsem byl hotov s celou Republikou vésti vojnu a ortelů jejich tak málo dbáti jako nebožtík pan Lašy, kterýž si jejími rozsudky boty podláti dal . . . Ale teď mám ránu na svědomí. Člověk boji se zahlednouti dál, a dusivý neklid tolik tmi . . .

— Také jsi malicherný? Ale co na to? Rčkl jsem ti, že mám pro tebe funkei, chceš-li jeti odtud, a to funkei velmi vzácnou. Ganehoff mi o ní říká a prosí den co den. Myslal jsem, že mu jí už svědím . . . Avšak nemůže to být, neboť k tomu je třeba někoho vznešeného, s jménem nevšedním, nikoli cizím, ale polským, jež samo by už bylo svědecktvin, že mne všichni neopustili, že jsou ještě mocii občané, kteří při mně stojí. Ty se mi k tomu hodíš, a to právě proto, že raději vymaháš, aby se lidé tobě klaněli, než abys ty jim se klaněl. — Ož jde, vaše knížečí milosti? — Je třeba vydati se na dalekou cestu. — Jsem připraven. — A na svůj náklad, neboť u smne je o peníze nouze. Mnoho zabral nepřítel, mnoho pustobí

— Koho? zeptal se kníže. — Koho? Půjdu pod Vilno a budu šhubat, jako jsem Chovaňského šhubal. Račič mne vaše knížečí milosti propustiti i s mou korouhvi, a vojna se začne. — Tvé korouhve je mi zde třeba proti vnitřnímu nepříteli.

— Je to bolest, jsou to muka, hlídati Kejdany anebo honit Volodyjovského, kterého bych raději měl vedle sebe jako soudruha. — Mám pro tebe úkol — řekl kníže. Pod Vilno tě nepustím, ani praporu ti nedám. A jestli proti vůli mé jednatí budeš a sebrav lid odejdeš, věz, že již tím jsi mi přestal sloužit. — Ale otčině posloužím. — Ten otčině slouží, kdo slouží mně. Juž jsem tě o tom přesvědčil. Připomeň si také, že jsi mi přísahal. A konečně půjdeš-li bojovat na svou pěst jako dobrovolník, vyšel jsi z pod mé inkvizice, a pak tě čekaji soudy a ortele. — Ve vlastním prospěchu to učiniti nesmíš. — Ach, což nyní soudy platí. — Za Kovnem nic, ale zde, kde je ještě kraj klidný, nepřestaly ještě působiti. Snad se nemusíš dostavit, ale ortele budou vysloeny a budou tě tižiti až do pokojných časů, kdy tě konečně přece postihnou. Koho odsoudí, tomu rozsudek i za deset let připomenou, a šlechta laudanská se již postará, aby ti jí připomenuli. — Abych pravdu vaší knížečí milosti pověděl, poddám se pokutě, bude-li mi přisouzena. Druhdy jsem byl hotov s celou Republikou vésti vojnu a ortelů jejich tak málo dbáti jako nebožtík pan Lašy, kterýž si jejími rozsudky boty podláti dal . . . Ale teď mám ránu na svědomí. Člověk boji se zahlednouti dál, a dusivý neklid tolik tmi . . .

— Také jsi malicherný? Ale co na to? Rčkl jsem ti, že mám pro tebe funkei, chceš-li jeti odtud, a to funkei velmi vzácnou. Ganehoff mi o ní říká a prosí den co den. Myslal jsem, že mu jí už svědím . . . Avšak nemůže to být, neboť k tomu je třeba někoho vznešeného, s jménem nevšedním, nikoli cizím, ale polským, jež samo by už bylo svědecktvin, že mne všichni neopustili, že jsou ještě mocii občané, kteří při mně stojí. Ty se mi k tomu hodíš, a to právě proto, že raději vymaháš, aby se lidé tobě klaněli, než abys ty jim se klaněl. — Ož jde, vaše knížečí milosti? — Je třeba vydati se na dalekou cestu. — Jsem připraven. — A na svůj náklad, neboť u smne je o peníze nouze. Mnoho zabral nepřítel, mnoho pustobí

— Koho? zeptal se kníže. — Koho? Půjdu pod Vilno a budu šhubat, jako jsem Chovaňského šhubal. Račič mne vaše knížečí milosti propustiti i s mou korouhvi, a vojna se začne. — Tvé korouhve je mi zde třeba proti vnitřnímu nepříteli.

— Je to bolest, jsou to muka, hlídati Kejdany anebo honit Volodyjovského, kterého bych raději měl vedle sebe jako soudruha. — Mám pro tebe úkol — řekl kníže. Pod Vilno tě nepustím, ani praporu ti nedám. A jestli proti vůli mé jednatí budeš a sebrav lid odejdeš, věz, že již tím jsi mi přestal sloužit. — Ale otčině posloužím. — Ten otčině slouží, kdo slouží mně. Juž jsem tě o tom přesvědčil. Připomeň si také, že jsi mi přísahal. A konečně půjdeš-li bojovat na svou pěst jako dobrovolník, vyšel jsi z pod mé inkvizice, a pak tě čekaji soudy a ortele. — Ve vlastním prospěchu to učiniti nesmíš. — Ach, což nyní soudy platí. — Za Kovnem nic, ale zde, kde je ještě kraj klidný, nepřestaly ještě působiti. Snad se nemusíš dostavit, ale ortele budou vysloeny a budou tě tižiti až do pokojných časů, kdy tě konečně přece postihnou. Koho odsoudí, tomu rozsudek i za deset let připomenou, a šlechta laudanská se již postará, aby ti jí připomenuli. — Abych pravdu vaší knížečí milosti pověděl, poddám se pokutě, bude-li mi přisouzena. Druhdy jsem byl hotov s celou Republikou vésti vojnu a ortelů jejich tak málo dbáti jako nebožtík pan Lašy, kterýž si jejími rozsudky boty podláti dal . . . Ale teď mám ránu na svědomí. Člověk boji se zahlednouti dál, a dusivý neklid tolik tmi . . .

— Také jsi malicherný? Ale co na to? Rčkl jsem ti, že mám pro tebe funkei, chceš-li jeti odtud, a to funkei velmi vzácnou. Ganehoff mi o ní říká a prosí den co den. Myslal jsem, že mu jí už svědím . . . Avšak nemůže to být, neboť k tomu je třeba někoho vznešeného, s jménem nevšedním, nikoli cizím, ale polským, jež samo by už bylo svědecktvin, že mne všichni neopustili, že jsou ještě mocii občané, kteří při mně stojí. Ty se mi k tomu hodíš, a to právě proto, že raději vymaháš, aby se lidé tobě klaněli, než abys ty jim se klaněl. — Ož jde, vaše knížečí milosti? — Je třeba vydati se na dalekou cestu. — Jsem připraven. — A na svůj náklad, neboť u smne je o peníze nouze. Mnoho zabral nepřítel, mnoho pustobí

— Koho? zeptal se kníže. — Koho? Půjdu pod Vilno a budu šhubat, jako jsem Chovaňského šhubal. Račič mne vaše knížečí milosti propustiti i s mou korouhvi, a vojna se začne. — Tvé korouhve je mi zde třeba proti vnitřnímu nepříteli.

— Je to bolest, jsou to muka, hlídati Kejdany anebo honit Volodyjovského, kterého bych raději měl vedle sebe jako soudruha. — Mám pro tebe úkol — řekl kníže. Pod Vilno tě nepustím, ani praporu ti nedám. A jestli proti vůli mé jednatí budeš a sebrav lid odejdeš, věz, že již tím jsi mi přestal sloužit. — Ale otčině posloužím. — Ten otčině slouží, kdo slouží mně. Juž jsem tě o tom přesvědčil. Připomeň si také, že jsi mi přísahal. A konečně půjdeš-li bojovat na svou pěst jako dobrovolník, vyšel jsi z pod mé inkvizice, a pak tě čekaji soudy a ortele. — Ve vlastním prospěchu to učiniti nesmíš. — Ach, což nyní soudy platí. — Za Kovnem nic, ale zde, kde je ještě kraj klidný, nepřestaly ještě působiti. Snad se nemusíš dostavit, ale ortele budou vysloeny a budou tě tižiti až do pokojných časů, kdy tě konečně přece postihnou. Koho odsoudí, tomu rozsudek i za deset let připomenou, a šlechta laudanská se již postará, aby ti jí připomenuli. — Abych pravdu vaší knížečí milosti pověděl, poddám se pokutě, bude-li mi přisouzena. Druhdy jsem byl hotov s celou Republikou vésti vojnu a ortelů jejich tak málo dbáti jako nebožtík pan Lašy, kterýž si jejími rozsudky boty podláti dal . . . Ale teď mám ránu na svědomí. Člověk boji se zahlednouti dál, a dusivý neklid tolik tmi . . .

— Také jsi malicherný? Ale co na to? Rčkl jsem ti, že mám pro tebe funkei, chceš-li jeti odtud, a to funkei velmi vzácnou. Ganehoff mi o ní říká a prosí den co den. Myslal jsem, že mu jí už svědím . . . Avšak nemůže to být, neboť k tomu je třeba někoho vznešeného, s jménem nevšedním, nikoli cizím, ale polským, jež samo by už bylo svědecktvin, že mne všichni neopustili, že jsou ještě mocii občané, kteří při mně stojí. Ty se mi k tomu hodíš, a to právě proto, že raději vymaháš, aby se lidé tobě klaněli, než abys ty jim se klaněl. — Ož jde, vaše knížečí milosti? — Je třeba vydati se na dalekou cestu. — Jsem připraven. — A na svůj náklad, neboť u smne je o peníze nouze. Mnoho zabral nepřítel, mnoho pustobí

— Koho? zeptal se kníže. — Koho? Půjdu pod Vilno a budu šhubat, jako jsem Chovaňského šhubal. Račič mne vaše knížečí milosti propustiti i s mou korouhvi, a vojna se začne. — Tvé korouhve je mi zde třeba proti vnitřnímu nepříteli.

— Kdož raději odbor sosoňovali, než aby pod Vilno na nepřítel šli, nyní majetky je pustobí na Podlesí. Snadnější je to s ženami po polích bojovat! Státní rytíři! . . . žádná řeč. Odměna je nemine!

Potom vzal druhý list, ale sotva přečetl první větu, rozjasnila se jeho tvář úsměvem triumfu a radostí.

— Vojvodství Sieradské poddaseledující Velkopolsku, přijalo proktorát Karla Gustava.

A po chvíli pokračoval:

— Nuže, poslední zprávy. Pánové vzácní! Jan Kazimír poražen byl pod Vidavou a pod Žarnovem! Vojsko od něho odstupuje. On sám ke Krakovu odvá. Švédové jdou za ním. Píse mi bratr, že i Krakov padnouci musí.

— Též se, vzácní pánové! děl divným hlasem pan Szczeniecki.

— Ano! též se! opakoval hetman, nedbaje tonu, jakým se Szczeniecki ozval.

Rádost sálala z